

Any V

EMPORION

N.º 105

PERIÒDIC QUINZENAL

Preu
de subscripció:
3'50 ptes. l'any
Un número:
15 cts.

Redacció i
Administració:
Ateneu
Montgrí

Torroella de Montgrí, 25 Maig 1919

INTERESSANTÍSSIM

El nostre Ferrocarril

La Mancomunitat catalana sembla que va a emprendre la construcció de nombrosos ferrocarrils secundaris, per lo qual fa una crida a totes les encontrades catalanes per a que 's desvetllin i treballin amb ella.

No hem d'insistir nosaltres en exposar la imperiosa necessitat que tenim de que el ferrocarril Blanes-Vilajuïga vingui a augmentar la riquesa i l'atractiu de nostra bella i fertilíssima comarca.

Diffícilment una línia férrea pot tenir mes vida, difícilment en altre lloc es mes factible i mes necessaria.

Ara es l'hora oportuna de aixecar-se, de lograr aquesta aspiració suprema del país. Avui mes que en l'ocasió en que se

anuncia la subhasta, seria segur l'èxit si l'Empordà feia sentir sa veu.

Es per aixó que 'ns dirigim a nostre Ajuntament, a nostres representants i en especial al diputat provincial Sr. Quintana que tant interès demostra en les qüestions que 'ns atanyen, i no parlem del diputat a Corts perque no sabem qui sortirà victoriós dels comicis. Ens dirigim també d'una manera especial a la meritíssima comissió que fou nomenada en l'Assemblea de Palamós.

Ara més que mai es l'hora. Si l'Empordà es desvetlla tindrem ferrocarril.

Nostra acció no pot devenir estéril dirigint-se al palau de la Generalitat catalana.

- - ELS JUEUS DE TORROELLA

Una de les qüestions més interessants de nostra història fora la d'esbrinar ço que fou nostre call i quant se refereix als jueus de Torroella. Encar que en altra ocasió hem de donar més llum sobre aquesta qüestió, ens en ocupem avui per si algú volgués ajudar-nos en nostres recerques.

Població hebraica a Torroella

Es indubtable que hi hagué a Torroella població hebraica. Prova evidentíssima d'això és la següent autorització, en la qual el Rei en Jaume II dona llicència a *Sting, mercader de Torroella per a tenir dues esposes segons sa Llei*.

Heus aquí l'interessant document que per considerar-lo curiosíssim copiem, de la «Col·lecció general de documents inèdits de l'Arxiu General de la Corona d'Aragó (P. Bofarull).»

Llicència per a tenir dues dones

«Nos Jacobus Dei gratia rex Aragonum etz. Considerantes judeos legem habere secundum quam eis permissum est duas habere simul uxores: eapropter ad supplicem postulationem tui Strugui Mercadell judei Turricelle de Montegrino concedimus et damus licentiam tibi quod juxta legem tuam vivente Regina nunc uxore tua aliam superducere valeas et cum insimul vel tantum cum altera juxta legem tuam habitare et conversari: mandantes procuratori nostro Turricelle de Montegrino ac bajulo ipsius ville uterisque officialibus nostris vel eorum loca tenentibus presentibus et futuris quod hanc concessionem et licentiam nostram observando te ad procedendum in predictis non impediant nec adversus te ea de causa in aliquo procedant. In cusu rei testimonium presentem fieri jussimus sigillo nostro appendicio communitam. Data Terrachone X kalendas januarii anno Domini

MCCCXX secundo Franciscus de Bastida mandato domini regis.»

Document que traduït ve a dir: «Nos Jaume per la gràcia de Deu rei d'Aragó etz. Considerant que'ls jueus tenen una llei segons la qual els és permès tenir dues esposes al ensems, atenent al prec de Strugu Mercadell, jueu de Torroella de Montgrí, concedim i donem llicència que segons la seva llei, vivint la Regina ara mulier seva, pugues casar-te amb una altra i habitar i tractar ja amb les dues ja amb una de les dues, segons la seva llei, ordenant al procurador reial nostre de Torroella de Montgrí, batlle de la mateixa vila i demés oficials nostres, que obeint aquesira nostra concessió i llicència, no actuï contra de tu en qualsevol cosa. En testimoni de lo qual havem ordenat que fos feta la present, afirmada amb nostre segell penjant. Donada a Tarragona a 23 desembre de l'any del senyor 1321.»

Establiment d'un barri jueu

Mes tard, quan varis flagellis precipitaren la ràpida decadència de la vila, aquesta tingué que acudir al recurs de recullir els jueus expulsats d'altres viles.

Així en 1388 la reina D.ª Violant dona permís per crear un barri jueu a Torroella.

On era el barri jueu ?

Heus aquí una incògnita que no hem pogut aclarar. El barri jueu apenas ha deixat tradició a Torroella. No obstant una respectable senyora, coneixedora de les antigues coses de la vila, ens ha dit que li semblava haver oït a dir en sa llunyana infantesa que el barri jueu amb la sinagoga era situat en el que és avui carrer de Sant Genís, darrera l'Església.

Pot ser un altre cop els arxius de Torroella o el de la Corona d'Aragó ens aclararan aquest extrem ple d'interès.

P. BLASI MARANGES

EL CARGOL

(FAULA)

A l'hort d'un camperol
passant les nits a sota d'una col
hi vivia un cargol.
Era un cargol novell i petítoï
pulit i galindoï,
de closca vermellenca
hermós entre la raça cargolenca.
Saccejant a les ombres, prop la molça
al bes de l'aura dolça
va aturar-se dessota un roserar
i les banyes va alçar;
quan ¡cosa portentosa!
va veure una poncella mig desclosa
que seria una flor que 'n diuen rosa.
—¡Ah!—pensava 'l cargol,—
això no es pas tan rònec com la col;
això deu ser més bo de rosegar,
més gustós de menjar
i ademés de gustós,
me sembla com si fos més olorós.
o al menys es el doble més hermós.
¡Oh! jo la tinc d'haver,
jo hi pujaré i sabré,
que es aixó de la rosa
que aixís sembla una cosa força hermo-
sa.—
i dit i fet, el vivent miserable,
no encomanant-se a Deu ni a n'el diable'
suant com un carreter
va empendre la pujada rioler.

I en fant, la flor aquella
encara mig poncella,

s'anava entreobrint a poc a poc.
tenyida de vermell, color de foc.

El sol l'apetonava
i un papalló gentil la festejava;
i 'l cargolet a poc a poc pujava.
Mes ¡desgracia crudel, dissort malvada!
una espina afilada
ferí al pobre cargol que amb closca i tot
aná a parar al llot.

I arraulit en la closca, babejant,
sentint-se cor ferit nava pensant:
—Qui ho'guera hagut de dir que aquesta
cosa
que sembla tan hermosa
d'una randa de punxes fos voltada
com vanguardia animosa
que guarda amb baioneta bo i calada
la princesa encantada!

Aigualides aquestes ilusions
el va sobtá'en aitals meditacions
un ànec tot xapó que obrint la boca
se va empassar com un bocí de coca,
desvergonyit, mastufejant tant sols.
el més pulit de tots els caragols.
I a dins del pap del ànec moribon
encara va pensá amb dolor profon
que ell no ho sabia que a unes fiors tan
fines
les voltessin espines.

El qui s'exalça més del què li toca
pot caure dins la boca
del ànec del afront
que surt de trascantó molts cops pel món.

† ANTONI VIVER, Pvre.

EL TELEFON DE LA MANCOMUNITAT

Es treballa amb gran activitat en la instal·lació de la xarxa telefònica que eixint de Torroella s'escamparà per tots els indrets de la comarca baix-empordanesa. Fa bó de veure la rastinyera de pals vorejant la carretera en direcció a Girona i altra cap a Figueres. Aquesta última, primera que funcionarà.

Per lo tant s'ens prega que fem avinent que tothom qui desitji abonar-se a dit servei ho fassi sense demora puig els muntadors es troben a Torroella disposats a instal·lar primer que tot el servei particular.

Heu 's aquí els preus que regiran:

Particulars	7	ptes.	mensuals
Comerciants i fabricants	8	"	"
Posades i Fondes	9	"	"
Cassinos i Societats	10	"	"

Per a'ls encàrrecs poden dirigir-se a la Central, casa de les noies Reixach.

• ECOS •

PODRÁ, encare, haver-hi gent que va a la taberna, que beuen mitja dotzena de gots de vi de tirón, pero el nombre de borratxos de professió, i just es declarar ho pel bon nom de Torroella, ha disminuït bastant, sortosament.

Recordem que quan erem jovenets, era bastant nombrosa la colla dels gats, que divertia a la mainada, i fins als grans, sobre tot els diumenges i dilluns. Ni havien que'l vi els posava tristos, i tot era contar-vos penes i desgracies, acabant la relació a llàgrima viva i un got de vi per a agafar coratge per contar-ne un altre; altres els hi donava una extremada alegria, cantant i rient. Aquests eren la majoria. Fins recordem d'un que quan l'agafava, llençava els mobles per la finestra. Aquest era perillós.

Aquestes impresions, records de nostra infantesa, ens les sugereixen aquest conte alarb, digne d'esser transcrit:

«Quan Noé va plantar la vinya, el diable va regar-la amb sang de paó reial; quan varen brotar els pàmpols, va regar-los amb sanc de mona; quan se formaren els raims, amb sanc de lleó, i quan va madurar el raïm, amb sanc de porc. La vinya, empapada amb sang d'aquests animals, ha pres els seus diferents caràcters. Aixís es que al primer got de vi sent el bevedor, correr la sanc amb més animació, la seva vivacitat creix i la cara se li coloreja, llavors se sembla al paó reial. Quan els vapors del vi comencen a pujar-li al cap i a excitar-lo s'alegra, salta, riu i fa mueques com una mona. Quan ja està borratxo, s'enrabia, crida i vol esser valent com un lleó. Per últim, quan la bo-

rratxera es compleria, cau desplomat, se revolca en el sòl i s'adorm com un porc.»

A*MB la falta de tabac, hi ha home que s'acostumat a fumar herbes més o menys aromàtiques. L'altre dia en vegerem un que va carregar la pipa amb una espècie de te purgant, i calà foc i pim, pom, alló repeteillejava com si hi hagués pòlvora. Era farigola.*

Veurem si buscant, trobarem un substitutiu del tabac. No seria res d'estrany ja que aquesta guerra ha motivat la busca del substitutiu en tot.

A una Maria terroellenca

*Jo conec a una Maria
com no n'hi ha d'altra igual,
es xamosa i es feïnera
i ara ha complert divuit anys.*

*Te una rosa a cada galta
i uns bonics ulls negre-clars,
i si us parla, dintre vostre
fa florir-hi un dolç afany.*

*Joguineja en els seus llavis,
com si fos un raig de sol,
un somriure que il·lumina
el seu rostre bonicoi.*

*I que n'és de bofoneta
la Maria que jo sé,
en veient-la més d'un jove
deu pensar: ¡ si jo gosés!*

*Qué ditxós serà qui puga
obtenir-la per muller:
no hi haurà demunt la terra
qui siga més feliç qu'ell.*

A. G.

Palafrugell, Maig de 1919

ASSOCIACIÓ PROTECTORA DE L' ENSENYANÇA CATALANA

CONVOCATORIA

PER A L' ENSENYANÇA D' ESCRIURE EN
CATALÀ PER CORRESPONDENCIA

L'Associació Protectora de l' Ensenyança Catalana, constant en la seva preocupació de fomentar intensament l'estudi i el coneixement gramatical de la llengua catalana i de treballar per la seva progressiva dignificació dintre de la nostra terra, ha acordat, previ el parer de la Comissió Tècnica, implantar a aquesta fi un nou procediment pedagògic per al seu aprenentatge que pot ésser d'una gran eficàcia pràctica.

Considerant l'A. P. de l'E. C. que, per efecte de la despòtica exclusió que la llengua catalana ve sofrint de dos segles ençà de la instrucció escolar en l'Estat espanyol, son moltíssims els catalans que arriben a l'edat madura sense la possessió de la tècnica gramatical indispensable per a escriure correctament la nostra llengua, i havent de més a més en esment la dificultat que a conseqüència de la manca de temps ofereix l'aprenentatge disciplinat d'aquesta tècnica a gran nombre de ciutadans, absorbits pels afers de llur professió, ha volgut conjurar en els límits del possible aquestes desfavorables circumstàncies i dificultats, oferint al públic català una avinentesa per a l'ensinistrament pràctic en la redacció correcta de la nostra llengua, amb la creació dintre del seu servei tècnic d'una secció especial a la qual serà comanada la tasca regular de contestar les consultes que sobre qüestions pràctiques de gramàtica catalana li siguin remeses per correu i d'esmenar i corregir gramaticalment tota la correspondència epistolar que els nostres ciutadans tinguin a bé posar sota la consideració i examen.

Els individus de l'esmentada Secció acompanyaran gratuïtament i amb la rapidesa que permeti la seva organització aquest treball de instrucció pràctica de les regles de nostra gramàtica i de correcció de la correspondència epistolar catalana, la qual completaran, quan el cas ho reclami, amb la formulació

succinta de les regles gramaticals aplicables a les faltes comeses pels remittents en els escrits sotmesos a examen.

No dubtem que el públic català, amatent a allò que pugui traduir-se en una major dignitat de la llengua nacional, secundarà amb entusiasme la nova iniciativa de la nostra Associació. Un creixent nombre de particulars podran així sense esforç sensible solucionar en la pràctica els dubtes que tinguin sobre diversos punts de la disciplina gramatical; i d'altra banda no dubtem que moltes persones, així com cases comercials i societats de finalitat diversa, tindran avinentesa de remetre a la nostra Associació una còpia dactilogràfica o manuscrita d'una gran part de la llur correspondència, per tal de sotmetre-la a aquest servei de correcció, el qual no té altre fi que contribuir a fer desaparèixer aquesta ridícula « por d'escriure en català » que dissortadament molts dels nostres compatriotes, àdhuc essent catalans de cor, senten davant de les dificultats que la llur deficient educació gramatical els presenta com a insuperables.

L'A. P. de l'E. C. fa aquesta crida al poble català en la seguretat que, la seva iniciativa cas d'ésser corresposta com espera, produirà l'efecte pràctic d'un ràpid i sensible progrés general en l'art d'escriure la nostra llengua amb aquella dignitat, correcció, noblesa i puritat que correspon a tota llengua que vulgi exercir l'alta funció d'un instrument de cultura.

EL CONSELL DIRECTIU

Barcelona, 22 març 1919

AVIS IMPORTANT

Avui el Sindicat Agrícola, a les 5 de la tarde i en el local de les escoles oficials de nois, celebra reunió general en la que convidarà a tots els convilatans, socis i no socis, per a tractar de la creació d'un càrrec de Guarda rural a fi d'acabar amb les ma-

lifetes amb que diàriament els amics de lo dels altres flagellen a n'els que amb just dret deurien poguer contar amb els fruits dels bens propis.

Com es cosa que interessa a tothom, segurament será general la concurrencia.

NOTICIES

Ajuntament

Sessió de 6 de Maig

S'aprova l'acta de la sessió anterior.

Se llegeixen els articles del R. D. de 11 de Setembre de 1918 referents a la confecció de les Ordenances del repartiment d'utilitats en la part real i personal, acordant-se quedin sobre la taula per a estudi.

Sessió de 13 de Maig

S'aprova l'acta de la sessió anterior.

S'aproven els extractes dels acords del Ajuntament dels mesos de Març i Abril d'aquests.

S'acorda passin a la Comissió de Foment, una instància d'en Ramon Massaguer demanant permís per a fer una acera a la seva casa del carrer de la Platja del barri del Estarlit i de D. Eugeni Llos per a tancar una parcel·la que posseeix en aquell barri.

S'aprova un compte de 23.40 ptes. per a gastos d'eleccions.

S'acorda pagar l'import de la bandera destinada al Quarter de la Guardia Civil d'aquesta vila, ja que la subscripció acordada per el Ajuntament ha resultat nula.

El Sr. Creixell presenta el plànol i relació dels terrenys que considera ha d'expropiar-se en el barri del Estarlit per a la completa obertura i circulació dels carrers coneguts en el plànol general amb els noms de Marina i Iglesia, acordant-se passin a la Comissió de Foment per son estudi.

El temps.- Diuen els pagesos que si hi ha gelada pel març, pluja segura pel maig. Aixís ha sigut i, després d'un abril sec, hem

rebut el benefici de la pluja, quina ha salvat l'anyada, segons diuen el pagesos, i quan ells ho diuen...

Benehim la gelada del març, que fa ploure pel maig i que potser també farà que no hagin de menjar pa de blat de moro.

La comunió solemne. — Diumenge pròxim 1er. de juny farán els nens i nenes, la comunió solemne, en la Iglesia Parroquial, celebrant-se amb aital motiu grans festes religioses.

Necrològiques. — Diumenge passat morí la nena Concepció Riembau, nevoda de nostre consocia en Roc Vilá, a qui com a llur família trasmetem nostre condol.

Dimecres morí, als 81 anys, D. Isidre Torres i Ponsatí, persona volguda de tothom per sa bondat. Havia sigut alcalde de nostra vila, —cumplint sempre amb imparcialitat son deure. Durant la seva alcaldia (1885) se registrà l'invasió colérica, i la caiguda del convent, cassos difícils i que ell salvà demostrant son amor a la vila. També desempenyà durant molts anys el càrrec de tesorero de l'Hospital.

D. E. P. i rebin els seus fills i família l'expressió de nostre condol.

Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana. — Editorial pedagògica. Acaba de sortir l'«Aritmètica i Geometria» de En Josep Galí i Fabra, Catedràtic de l'Escola d'Enginyers. Preu: 2'25 pessetes.

«Cartipàs català», per En Pau Romeva i dibuixos d'En Josep Obiols. Série de 5 exemplars, preu, 0'75 pessetes.

«Gramàtica Catalana» per En Pompeu Fabra. Preu: 2 pessetes.

«Infants i flors», llibret de poesies per a infants. Preu: 0 50 pessetes.

«Notes biogràfiques i crítiques d'En Manel Mitá i Fontanals», per N'Antoni Rubió. Preu: 1'50 pessetes.

Se venen en les principals llibreries de Catalunya i en les oficines socials, Canuda 17 principal.

Vacunació. — Cumplint ordres de la superioritat, molts veïns de Torroella, especialment infants, han acudit ha fer-se vacunar durant aquests dies.

L'Alcaldia hi ha prés gran i lloable interès.

De la fira. — Aquest any no s'ha celebrat la fira de Sant Isidre.

L'esforç de varis anys ha devingut estéril víctima de les petiteses ciutadanes.

En molt bones condicions, se ven UNA CASA situada al carrer dels Dolors.

Per informes dirigit-se a D. GENÍS CREIXELL a n'aquesta vila.

Nova màquina. — Nostre bon amic don Eduard Batàller ha instalat una nova màquina de serrar per a donar abast a la molta feina que tenen en la fàbrica de sa propietat.

Excursió. — La secció excursionista de l'Ateneu Montgrí ha organitzat per a avui una excursió a la Fartíola.

A càrrec PERE CASTELLS de la Plaça, han rebut un extens assortit de camises, corbates, colls, punys i mocadors.

GRANS NOVETATS en mitjons i mitxes.

ESPECIALITAT en mantellines de tots preus. Teixits, percales, vixins, piqués, etc. etc.

D'eleccions. — En les properes eleccions generals se presenten com a candidats, el ministerial Sr. Fournier i el republicà Sr. Lluís de Ametller.

Una conferència. — Dimarts, tingué lloc una conferència a la Lliga republicana, present-hi part el Sr. Irla i el Sr. Albert de Quintana, diputats provincials. Fou un preludi de període electoral.

Reunió — L'agrupació nacionalista de Torroella es reunirà un d'aquests dies per a aprendre acords i canviar impresions referents a la propera lluita.

Se 'ns diu que aquesta entitat política apoiará amb braó la candidatura de D. Lluís de Ametller.

El candidat i exdiputat a Corts per aquest districte D. Juli Fournier acompanyat dels

seus amics recorre el districte fent campanya electoral.

El dilluns i dijous passats estigué a Torroella.

La setmana entrant se celebrarà un gran miting de propaganda republicana en el que hi pendran part notables oradors.

La lluita serà molt renyida.

L'opinió es remou i l'interés i entusiasme van en augment.

Religioses.—Per avui es anuncia la solemne conclusió del mes de maig i festa de la Divina Providència, en la capella del convent de monges de la Providència, de Torroella. Sembla que se celebrarà amb gran esplendor i que ocuparà la sagrada càtedra un notable orador. S'inaugurarà l'enllumenat elèctric de l'altar.

Del barri d'Estartit.—Nostre barri marítim s'embelleix cada dia. Son alguns els xalets que s'estant acabant i altres en construcció qui no pot esser ràpida per la vaga de paletes, que encara dura.

Se'ns diu que hi ha el projecte de fer la Iglesia d'aquest barri nova, corrent el gastos a càrrec d'un filantrop senyor.

Visita.—Hem tingut el plaer de saludar al sabi bibliòfil D. Santiago Massó Torrents.

Sometent.—Per a el dia 8 de juny s'anuncia la revista del sometent, que acaba de sofrir una pregonera reorganització.

Balls.—Diumenge se celebrà ball de societat al saló Coll. Abans se tocaren sardanes a l'aire lliure inaugurant-se la temporada estival.

Canvi.—Hem rebut un exemplar de la revista «Nostra Parla», amb quin periòdic establím amb gust el canvi.

Publicació rebuda.—Hem rebut un exemplar del nou llibre Aritmética i Geometria, original de Josep Geli.

Es una obra de gran valor pedagògica, editada per la benemèrita Associació Protectora de l'Ensenyança catalana.

Imp. de P. Ribas.—Palafrugell.—Teléfon 362
Representant a Torroella: Eduard Vinyas, Carrer de Sant Agustí

TOTES LES GRANS
CREACIONS D'AQUEIXA
FAMOSA COBLA ESTAN IMPRESIONADES EN DISCS
DE LA REPUTADA
MARCA

ODEON

Estan obtenint un grandióis éxit.

LA BOLA DE NEU	(Rigau)
EMPORIUM	(Boll)
RAVELINA	(Vallespi)
IDILI	(Rossell)